

FR. LLUIS GALIANA.

Altres dels entusiastes campeonats qu' al crit de la mare pàtria, donat per boca de Càrlos Ros, valentament llavors varen respondre, fon aquest religiós dominic. Naixqué en la vila d' Ontinyent, en qual església parroquial alcança, en 9 de Juny de l' any 1740, lo sant baptisme, com á l'legítim fill del Doctor en medicina En Antoni Galiana y de Na Lluciana Cervera, tan honorat com virtuos matrimoni.

Vestí, sent encara una creatura, l' hábit de Sant Domingo, profesant á 10 de Juny de 1756, en lo convent de sa mateixa pàtria. Demprés aná al Col·legi d' Orihola á estudiar la filosofia y teología, eixint tan aprofitat, que defengué conclusions generals d' aquelles ciencias ab molt aplauso; conclusions que formaben un voluminós tomo en quart major, qu' es guardaba anys arrere en la llibreria del Real Convent de Predicadors de Valencia.

En lo del seu poble, Ontinyent, lligué arts, com llavors se dien, y feta la oposició que calia, lo P. General Boixadors, li espedí la patent de Mestre d' estudiants del convent de Sant Onofre, ahon arrebatat de sa natural inclinació á la erudició romana, no repará en dedicarse al estudi encara en aquelles hores necessaries pera descans, acarreántseli á consecuencia de açó una tísia. S' en torná á la seua terra, y tantost com son pare (famós meje) li prengué lo pols, vá dirli: «Jo moriré primer que tú, perque ta enfermetat, encara que llarga, es incurable,» com tal mateix sucehí, morint mes tart que son pare en dita vila d' Ontinyent, dia 4 de Març de 1771.

Les seues obres impreses ó manuscrites, compóstes en llemosina, castellana ó llatina llengua, son aquestes qu' es següen: *Comentarius de scriptis V. Fr. Ludovici Granatensis, procurante Jonne Baptista Munozio, Valentino, Doct, teólogo,* qu' es tróba impresa entre les obres que s' estamparen en Valencia, 1767, en la oficina d' En Joseph y En Thomás de Orga, ja mes amunt citada; *«La Perfecta Casada, del Maestro Fr. Luis de Leon, nuevamente ilustrada y corregida en su sexta impresion, por F. Luis Galiana, Lector de Filosofia en el Convento de Onteniente,*» impresa en Valencia, per Salvador Fauli, 1765, y demprés en Madrit, per Antoni Espinosa, 1799, les dues edicions en 8.ª: y cas de ser seua, que tenim com esposat resta, nostres dubtes, la *Rondalla de Rondalles* á imitació del «Cuento de Cuentos» y de la «Historia de Historias» d' En Francesch de Quevedo la una, y d' En Diego de Torres l' altra; qu' en 1768 tragué á pública llum, en 8.ª, segons creu lo Sr. Fuster, perque aixina ho diu la portada, en nom de son amich En Cárlos Ros, obedint, sino als precéptes dels seus superiors, als consells de la seua modestia. Y la elocuent y patriótica *Carta* que en feja de 22 de Maig de 1763, li escrigué al referit Ros, y este insertá al principi de son *Diccionario Valenciano-castellano*, la qual, per mes que siga masa llarga, com se vullga que ja els eixemplars d' ella van escasos, y te hui encara la mateixa oportunitat é interés pera avivar l' esmortit carinyo á nostra agradable parla, que quant lo seu autor va escriurela, cent setce ays arrere; pensant no haurá de serli al lector enfadosa, hem determinat copiarla: (1) dispense, puix, si acás li causa nosa.

(1) **Carta que lo P. Fr. Lluís Galiana, de l' ordre de Predicadors, Colejal en la Patriarcal de Orihola, li escrigué á son amich En Cárlos Ros.**

Molt senyor meu: Temps fà que mire á V. M. com un ho-

Sols estes tres ó quatre produccions coneixém impreses del P. Galiana, empero major es, en cámbi, lo número dels titols que de les manuscrites nos resta, y á continuació anirém así, com es degut, posantlos:

me naixcut pera 'l bé de la llengua valenciana, y tenintlo per tal, no puch deixar d' agrairli lo gran benefici en renovar sa propietat, consició y elegancia.

Jo no sé que cosa malá han encontrat en ella els valencians, pera qu' aixina vagen oblidantla, sent cert que homens de juhi y sens pasió parlen d' ella ab lloança. Sabut es lo que Cervantes digué en son llaor en sa «Historia de los trabajos de Pérsiles y Sigismunda.» En Manuel Vidal y Salvador la celebrá de módo, qu' en llaconisme, sotilea y gracia dels conceptes la antiposaba á totes. Açó mateix asenten molts de doctes. Mes jo afegixch, que no sols es apreciable per ser concisa y agraciada, sino també per suceptívola de tota aquella majestat que se li dona á la castellana, tan apropiada pera parlar d' asunes sèrios, com reputada sempre per especial gloria d' este idioma. Y sino que lligquen els que pensen que nostre llemosí sols es pera les coses de graceig, lo llibre quart de Ludolfo Cartusiano, traduhit en valenciá per Joan Roiz de Corella, y vorán quant gran es, sabrán quant propi es pera tractar còses de Deu; y dirán que no sols la llengua castellana es sèria y circumspecta, sino també la valenciana. Sent així, com es, ¿quí no s' admirará de que aquells hòmens que hagueren pogut adelantarla, ó per lo menys conservar-la, s' hajen descuidat tant, que no sols no li han donat llustre ningú, sino que encara han segut causa pera que aquell gran esplendor que l' adornaba, poch á poch anara enfosquintse?

Entre estos col·loque jo á Beutér, per haber traduhit á la llengua castellana la primera part de sa *Historia de Valencia*, que estampá en llemosí l' any 1538, revòcant lo proposit que fet tenia d' escriurela tota en nostra llengua, y fentli ab açó molt agravi. No es manco reprehensible Vicià en lo treball que prengué de traduhir al castellá los escrits qu' en Valenciá compost habia, per més que ja confesara son pecat, puix en la carta que dirig á esta ciutat dedicantli l' obra titolada; «*Alabanzas de las Lenguas Hebrea, Griega, Latina, Castellana y Valenciana,*» qu' imprimí l' any 1574, li demana lo perdó de sa falta.

Ni val respondrer, que ab açó feren comunicable al mon lliterari sons escrits, puix debien supondrer qu' altres se hagueren prés lo treball este. En llemosí escrigueren Ausias March y Jaume Roig, y n' obstant, ses obres no sols foren traduhides en llatí y castellá, sino encara ademés en altres

Memorias de los Varones señalados en virtud, letras y armas, naturales de la antigua, noble y leal villa de Onteniente. Un tomo en 4.ª ab les llicencies pera son impressió y aprobacions del Dr. En Agostí

llengues, Gaspar Guaran de Montmayor, patrici meu, traduhí á la llengua llatina y comentá les obres de este últim, y En Llorens Matéu Sanz les trasladá á la valenciana. Del primer (deixant apart que Vicent Mariner escrigué en vers llatí los cántichs d' amor) traduhí al castellá algunes obres En Baltasar de Romani y Jordi de Montemayor; y dempres lo Dr. N. Arcis de Arano Oñate vá traduhir tota l' obra. Y encara crech que asegura Mosen Pons estar estos poetes traduhits en francès y en italiá. Lo *enjamés, com se deu ben lloar Tirant lo Blanch*, que compongué Pere Joan Martorell, no sols està traduhit al castellá, qu' es publicá en Valladolid, l' any 1511, sino en francès, que fá pochs anys doná á la llum Joan Batiste Sohay, canonje de Rodez. Y á fé que no es este llibre tan útil pera lo públich com els que Pere Anton Beutér y Viciàna compongueren; perqu' encara que Cervantes l' alabe ab la hipèrbol que dalt póse, sols es açó perqu' en éll encontrá *un tesor de content y una mina de pasatemps*, qu' en lo demés es pernicios y com á tal condénal Lluís Vives.

Empero, ¿pera qué m' he de cansar cercant altres eixemples, si en la mateixa *Historia* de Beutér s' en oferixen qu' amostren esta veritat ab més certea? Tots saben que les primeres parts de sa Crònica, que hui corren, s' escrigueren en llengua castellana, y ab tot N' Anfos Ulloa les traduhí á la italiana. Lo mateix, puix, haguera segut si haguera seguit en publicarles com començat les havia. Y així lo temor de que ses obres quedaren condenades com á presó dins lo cercle d' aquets regne, fon vanisim. Per lo que soch de dictámen, que tant este autor com tots los que seguiren ses pasos, foren hòmens pusilànims, de poca decisió y apocats; puix per uns tan petits temors deixaren d' enjoyellar nostre idioma, y fins ses obres, que sens dubte, serien mes lloables si escrites foren en llemosí, que co-neixien més que 'l castellá.

No aixís V. M. puix encara que poseix la ú y l' altre ab molta perfecció, no ha volgut despullar á nostra pàtria de la gloria que li cap en tindre tan cabal idioma, prenentse pera açó aquell treball de que sols pòden formar idea bona los que s' han dedicat al estudi de les llengues. Per açó entench jo, qu' es V. M. acreedor á qu' els doctes eternicen y colmen los seus escrits de lloances. Jo volguera ser ara un home gran pera poderles celebrar com se mereixen;

Sales, y de l' ordre donada pel Provincial Fr. Antoni Garcés, en 27 d' Agost de 1765, y del Vicari general del Archebisbat, En Pere Mayoral, en 6 de Setembre del referit any. Existia en la llibreria d' Ontinyent.

empero ja que no puch ferlos este honor, m' acontentaré en donar á V. M. les gracies, y exhortarlo á que proseguisca en exaltarnos nostra llengua. Reflexione seriamente la gran necessitat que té de polirse y els pochs que s' apliquen á este estudi; y ja que Deu li ha donat esta afició, empléela en profit d' este regne, que tant interès té en retindre sa propia llengua; puix encara que altre motiu no haguera qu' encontrarse escrit en ella casi tot lo qu' en los argius se troba, seria molt precis conservar-la. Lo qual se llograria fàcilment, reimprimint algunes obres d' estil ters y pur, que están casi ja oblidades. Indicaré les que jutge ser mes útils en proba de mes bons desijos.

Primerament, puix, seria convinent reimprimir la *Historia de la Conquesta de Valencia*, qu' escrigué el Rey En Jaume, per ser lo moniment de mes rigurós llemosi que s' encontra; y si es trobara la versió que treballá En Llorens Mateu y Sanz, del hábit de Montesa, deuria donarse á llum y no hauria mes que desijar, perque allí s' entedrien be la purea y propietat dels vocables, y la força de les frases d' aquell temps. També habia de ferse reimpresió dels *Furs* este regne, qu' ordená Lluís Alanya, y doná á la premsa Joan Pastor, en l' any 1515; perque ademés de ser molt útils pera saber lo modo de governarse hagut en éll, y altres coses importants á les lleys, servirien molt pera 'l fi qu' es desija.

Nostre Fr. Antoni de Canals, deyxable de Sant Vicent Ferrer, traduhí del llatí en valencià los nou llibres de «Valerio Máxim.» *De dictio, factisque memorabilibus*; y Lluís de Fenollet (de qui parla llargament Viciàna) vertí á la mateixa llengua la *Historia de Aleixandre*, composta per Quint Curcio Rufo, publicant los dos llibres que mancaben ab alló que d' este rey nos referix Plutarch, cosa que no té la traducció castellana que feu Pere Cándido, en l' any 1430. Estos llibres son molt dignes de tornarse á publicar, puix sent bones traduccions, podriem ab elles entendres gran part del bon us de la llengua, consultant lo llatí en los pasajes y modos de parlar mes especials, que no sabem ara. Per açó jutge jo, que pera lo fi qu' es presten res hiá que com les versions servixca; y així també volguera qu' es donara á llum la traducció de Joan Roiz de Corella, de qu' he fet menció, y la qu' imprimí en Valencia, en 1491, Miquel Perez, cavaller de molta erudició, ab aquest titol: *Explanació de Llatí*

«Cartas eruditas á los primeros sugetos de este reino, y de otros bien conocidos por la literatura.» Un volúm en 4.ª manuscrit. «Coleccion de obritas varias, que compuso Fr. Luis Galiana hasta la edad de veintidos

en Valenciana Lengua del Libre de Mestre Joan Geroni, Conceller de París, de la imitació de Jesu-Crist, è del menyspreu de aquets mon miserable. Este mateix autor traduhí en valencià la *Vida de Santa Catalina de Sena*, qu' escrigué en la seua Crònica San Antonino de Florencia, la qual se publicá en Valencia ab altra inédita de San Onofre, escrita en llemosí, l' any 1498. Estime en molt un eixemplar que tinch (obsequi del senyor Marquès del Colomer, que me 'l doná) per rara qu' és est obra, puix ni En Nicolau Antoni, ni ninguna de les Biblioteques del regne han fet menció d' ella. La imprimí també en Valencia, l' any 1511, nostre Fr. Tomás de Vesách (qu' es traducció de la de Fr. Reymont de Cápua) ya s' encontra ab més facilitat per que lo canonje Teodor Tomás la torná á reimprimir, l' any 1735. A estes traduccions se podrà afegir la *Vida de Cristo*, qu' escrigué Sor Isabel de Villena, en la qual tindrien que dependrer, los homens de juhi, elegancia y propietat en lo llenguaje, qu' es fácil y sencillo, y molten qué posar sa devoció, per ser est obra á modo de les de la Venerable Agreda. Tots aquestos llibres qu' he insinuat están en prosa; empero com hiá molts á qui els agraden els versos, també seria convinent qu' en esta col·lecció entraren los poetes valencians mes famosos, pera que així fora perfecta, y tinguérem modelos que imitar en uns y en altres.

Y així en primer lloch se deuen donar á llum les *Trobes de Mosen Jaume Febrer*, per estar plenes de pur llamós y de erudició. Ja sé qu' es molt dificultos conseguir un eixemplar bó y sancer, mes fentse diligencies, y valentse del qu' En Joseph Vicent Ortí y Mayor recopilá, tal vegada s' en contrarien totes. Ningú, á mon entendre, pogué fer este servici al mon lliterari com Esquerdó; empero este en lloch de publicarles il·lustrades, les viciá y tirá á pedre en lo compendi que feu d' elles.

Seguix lo famós Ausias March, que convindria reimprimir ab alguna traducció, la qual si fora la que feu lo Dr. N' Arcís Arano, seria la millor, y se faria un gran benefici, per ser de tots los poemes, y no haberse imprés encara. La *Cudolada ó Llibre de Consells* de Jaume Roig, també es bon obra, y així se deu fer un altra impresió, perque encara que s' encontra ja mes fácilmente que les altres, per haberala dat á llum V. M. l' any 1735, ab tot y acó deu ferseli así lloch; més soch de pareixer que aquesta edició se fera seguint los

años.» Dos tomos en 4.ª. Se conté en lo primer: *Tractus de Phillobolia, florum et ramorum sparsione in sacris, et civilibus rebus usitatissima; ubi varii trius abducuntur, multa scripturæ loca illustrantur, et ce-*

eixemplars antichs y no ometent cosa del autor, á qui s' habien d' afegir les notes de Mosen Vicent Pons, que vaig vore en la Biblioteca de mon verdader amich En Gregori Mayans y Ciscar, les quals, encara que breus, manifesten que lo cors d' est obra té un ánima més il·lustre de lo que comunament se pensa.

Poguera encara citar altres autors qu' han escrit bé lo llemosi, mes no es lo meu intent parlar de tots. Lo qui no puch ometre es En Bernat Fenollar, qu' ademés de les moltes obres que compongué en vers y prosa, treballá un *Tratado de las palabras que se deben eliminar de la Lengua Valenciana, por ser ajenas del Idioma*. Esta obreta seria la més útil que desijarse poguera en este asunte, empero fins ara no tenim d' ella altra noticia qu' aquella que nos dona Jaume Gaçull en la seua titolada: *La Brama dels Llauradors del Orta de Valencia*; y així lo qui la traguera de l' oblit, acreedor seria á quansevól honra.

Ab una col·lecció qu' es fera d' estes obres, remediaria en molt lo defecte de la llengua valenciana, perqu' en ella dependriem tota la puretat y elegancia que conté este idioma.

Mes em dirá V. M. ¿qui ha de ser l' osat que s' atrevixca á costejar la reimpresió de tants llibres, no habent de servir sino á aquets regne? Jo ja sé qu' este projecte no pot eixecutarlo un home que tinga poques rendes, perqu' es negoci de gastar diners á manta. A qui li tocaba fer açó era á eixa noble y lleal Ciutat, que tant se precia de mostrarse apasionada per les lletres, sent cert que tot habia de cedir en utilitat y honor d' ella y son regne. Si bé soch de sentir, que quansevól qu' imprimira esta gran obra, res habia de pedre, perque tots los que foren de bon gust en aquest regne, y en Mallorca y Catalunya se quedarien molts eixemplars, per ser la llengua de tots estos regnes una mateixe en la substancia, y encara casi en lo modo, si parlém de feja més antiga. Més com no hiá varó de estos desijos, ni qui fasa present á eixos senyors la gran necessitat que hiá de conservar l' idioma propi d' este regne; prenga V. M. á son càrrech (ja qu' es pera desempenyarlo) l' exhortar y donar eixemple á tots los demés que vullguen imitarlo, pera fer en ella alló que puguén. Animés V. M. y cobre forces, que algú no ha de mancarli que 'l seguixca. De mi puch assegurarli, que si fora tan versat, tan instruit en esta

remoniarum in ingressu solemni Principis exhibetur causa: ex edito in lucem Francofurti ann 1698 á Joanne Nicolao in breviorum, et expeditorem stilum concinnatus. Pág. 1.ª—Expostulati cum atra Libitina de

llengua, com soch apasionat, ningun mig ni treball ometria, que juçgara ser del cas pera lo fi de que se tracta.

Y pera que V. M. veja que parle ingenuament, li tramet dues cartes llemosines, qu' es lo que puch donarli per ara, les quals, per haber en elles cópia de vocables valencians, jutge que tal vegada podrán servir al *Diccionari* que V. M. esta treballant ara. Puix encara que dech supondre que tindra V. M. noticia de ells, podria sucehir qu' algú no l' haguera oit; y açó bastaria pera que jo tinguera per acertat lo meu pensament, sent cert que ab una sola veu que li afegira, llograria mon intent, y faria un bon servici, per ser cosa convenient que ixca lo *Diccionari* ben cumplit y acabat. Y cas que pera açó no servixquen, servirán pera saber les cerimonies que observaren los antichs valencians en les rinyes, y la manera que tingueren d' eixir á un desafiú; puix no contenen altra cosa en si que ú qu' en hagué entre En Pere Maça y En Joan Vilaragút. La primera es d' este caballero, y diu així:

«Don Pero Maça: crech que vos hajáts per nottori, com no solament entre els gentils homens hon ja causa alguna, més encara entre molts altres, per sola voluntat é dellit se son fetes requesta de batalla. E com per vostre treball sia desijos que aquell de vos, ó de mi, al qual la fortuna será favorable, puxa haber manera de gloriarse en lo dany é deshonor de altre. Per tal jo Joan de Vilaragút á tota ma requesta, requir de combatre á tota ultrança á vos dit Don Pero Maça, mon cors contral vostre sens nenguna altra companya, segons gentils homens per semblats requestes han acostumat á combatre.»—Dónali de terme pera respondre tres dies, y que done la carta al molt noble Galvan de Villena, y quatre mesos de temps pera cercar Jutge, y sino en trobaba, en prenia éll altres quatre, y sino quedaba la requesta en lo mateix punt.—Dat etc. partida por A. B. C. Juan Vilaragút.

La segona carta es la resposta á esta, qu' es d' En Pero Maça, y diu així:

«Mosen Joan de Vilaragút. Jo Pero Maça he rebut una vostra letra per Catalunya lo Heraut, partida etc. que diu Don Pero Maça crech que vos hajats per nottori etc. A la qual vos responch: Que en nom de aquell qu' es vencedor de les batalles, é de nostra Donna é del benaventurat Sent Jordi accepte la vostra requesta, é deus que la dita batalla

interitu Stephani Sornosce solertis, et dexterrimi Fidirini. Carmen quceribundum in gratiam Bernardi Ballistarii Jurisconsulti longe præstantissimi. Pàgina 39.—Centones vitæ humanæ misérias reserantes

se faça á cavall, lo cavall armat de lorigues, perpunes, é testera, sens daga ni espasa, ni alguna altra maestria, ab sella de acer sens ales, bores, cadenes, baldes, ne altres maestries, los estrebs ligats, ó desligats cascu á sa voluntat. Cascu de nos haja de ser armat de çabatons, arnes de cama é de cuxa acostumat de portar en guerra de seguir, bragues de malla, gipó comu é no fort sens maestria; ylares, ó mirares, é ab falda de malla de mig pam, les quals no puxen pesar 25. lib. en sus. Soseres de malla, guarda braços sens ala, dues çasoles de un pam de dellarch é mig de ample, ambrasels absoserts acostumats de portar en guerra sens varefins ne altra maestria, manyoples, ó guantaletes sens daga—dues aletes sens maestria alguna, finchals, com se acostumen portar en guerra. Gorguéra de ferro ab sa franja de malla—de bernet redo ab tres dits de orla, ab salteres de malla, lança de dotse pams de asta é pam é mig de ferro de la gruxa que cascu voldrá, ab son rest de cuiro sen puxe segons en guerra es acostumat portar. Dues espases, una de cinch pams de ferro, é un pam é mig de mantí, é altra de tres pams de ferro é un pam de mantí, ab sos poms é mires acostumades. Una daga de un pam é mig de ferro ab son manech de fust de un pam etc.»—Oferix treballar en cercar Jutge cristiá ó moro no sospitós, ahon no quedará sa voluntat requesta en lo punt que demanaba.—Dat, á 22 de Setembre any 1418.

Estes dues cartes les porta Mosen Pere Benlloch en la segona part del Compendi que feu de lo qu' es conté en la ciutat d' Orihola, fins á l' any 1523, que tinch manuscrit de má de l' autor, que no les posa sanceres, sino del mateix modo que jo á V. M. les he trameses. He procurat trasladarles ab tota fidelitat, menys dos nòms que no he pogut llegir, per estar la lletra mal formada. Volguera que foren del gust de V. M. y que serviren d' algo pera son *Diccionari*, que m' alegraria saber quant s' estampa. V. M. perdone ma franquea, y estigas persuadit que l' estime y desije ser lo seu amich; y així no se oblida de manarme. Deu guar á V. M. los anys que desije. Orihola y Maig á 22, de 1763.—B. L. M de V. M.

Son mes segur servidor,

FR. LLUIS GALIANA

Monlt senyor meu, CARLOS ROS.

ex pluribus poetis concinnati et in 4 libros distributi. Pág. 39.—*Disertacion sobre una lápida del pueblo de Vivel, en que se explican las costumbres que observaron los antiguos en erigir estatuas, edificar sepulcros, grabar inscripciones y otras cosas.* Pág. 54.—*Carta que escribió el Dr. Bernardo Ballester á Fr. Luis Galiana sobre la Disertacion antecedente, el año 1760.* Pág. 119.—«Oracion del dulcísimo nombre de Jesus, que dijo en Valencia Fr. Luis Galiana, cuando tenia diez y ocho años.» Pág. 126.—«Oracion de los Santos Inocentes, que dijo siendo Colegial de Orihuela » Página 146.—«Cartas familiares y eruditas de Fr. Luis Galiana á D. Gregorio Mayans y Ciscar, con las respuestas de este sábio caballero.» Pág. 156 fins la página 279 en que finix lo primer tomo.

Lo segon tomo conté los tractats que compongué fins los vintiquatre anys de edat. Héu así l' index: «*Vita D. Pauli Eremitæ ex Sancto Hieronymo desumpta, et ad metricas leges concinnata. Accedunt ad calcem quedam notulae.* Pág. 1.ª Tenia tretce anys quant compengué est' obra. *Ludi pueriles sive carmina, quæ subcissivis horis perigit usque ad annum suæ ætatis sextum decimum.*—«Onologio ó Historia de los Burros,» escrita en vers macarrónich, en la qual se dona rahó molt per estens, del perquè quant un ase ól los orins de altre, se *para y pixa*. Es obra divertida y curiosa pera saber los usos y costums de dits animals en los seus soterrars, casaments, embaixades y altres funcions solemnisimes.

Seguix dempres la ja copiada *Carta* impresa, qu' es-crigué á Carlos Ros, sobre 'l modo de conservar la llengua llemosino-valenciana. *Explicacion de algunas máquinas de guerra, especialmente de las que lleva Mo-sen Pedro Bellot en su compendio de las notas de la Sala de Orihuela; en respuesta de una carta que escri-bió el Dr. Joaquin Marin, de Nules, á 2 de Junio del año*

1763.—Pág. 112.—*Carta laudatoria del Dr. Agustín Sales, Cronista del Reino de Valencia, al M. R. P. Lector Fr. Gerónimo Espuig, sobre la obra antecedente.* Pág. 137.—*Carta de Fr. Luis Galiana al Dr. Agustín Sales, en que prueba ser el Manganell y Fonevol un mismo ingenio, y apuntamientos sobre el mismo asunto.* Pág. 152. *Fr. Ludovici Galiana, Sac. ord. Prædic. Epistolæ ad Bernardum Ballistarium.* Pág. 173.—«Sermon del juicio universal, compuesto y predicado por Fr. Luis Galiana, en el Colegio de Orihuela, año 1863.»—*Oratio in pervigilio Natalis Jesu-Christi habitata in Patriarchali Collegio Orcelitano ejusdem ordinis.* Pág. 257. Tota ab textos de la Sagrada Escritura, á imitació de la «Vida de San Felipe Neri,» qu' escrigué lo Dr. Joseph Ramirez, prébere, titulada; *Via lacte à S. Philipi Neri.*—*Sét Dedicatories que ha compost y se han imprés ab lo seu nom.*—*Coloqui graciós y entretengut, qu' ha pasat este mati entre l' Aguilujo de Moltó y la Blanca del Marqués sobre la Procesó que es feu ahir dia 26 de Jotiol de este any 1766, en la vila de Ontinyent.* Primera y segona part, en les quals se tracta del Certámen que feu la Companyia y la seua publicata.

Lo P. Galiana, ab sa prodigiosa facundia y son admirable facilitat pera 'l cultiu de les bones lletres, ab sa gran erudició y especial carinyo á sa nativa parla, destinat pel cel pareixia pera ser ab la molt valiosa ajuda de Cárlos Ros, Collado y Sales, ú dels primers restauradors de nostra llengua; una de les mes gallardes colunes pera sostindres ferm lo renovat edifici de nostra arruinada lliteratura. ¡Deu, n 'obstant, ho tenia per de pronte dispost d 'altra manera, y res de lo esperat va efectuar-se!

Además de lo ja referit, compongú lo nomenat P. Galiana un llibre, lo qual en poder del Sr. Pastor y Fuster obraba, titolat: «Esplicacion Histórico-fabu-

losa del libro de los espectáculos de M. V. Marcial.» Any 1764, tamany en 4.ª que tenia al fi un sonet castellá de lletra del P. Teixidor, y que per ser de la seua ben tallada ploma y en llaors del lliterat de qu' es tracta, nos permetrém copiarlo.

SONETO.

Publique ya el clarin dulci-sonoro
De la fama lo dulce y arrogante
De este breve volúmen, elegante
Y digno de esculpirse en tabla de oro;
Sea guardado como un gran tesoro,
Y como el mas precioso diamante,
Para que el orbe aplauda en adelante
A su jóven autor á quien adoro; (1)
Pues en sus tiernos años de tal modo
Nos da señales de su gran talento
En haber dado á luz aquesta obra,
Que me atrevo á decir que el mundo todo
No tiene en sí otro igual entendimiento,
Pues tal honor en tal edad se cobra.

En efecte, dies de gloria haguera donat á la pàtria lo P. Lluís Galiana, si per desgracia la mort no haguera segat en flor la seua vida. ¡Irreparable pérdua, sensible colp en aquelles crítiques circumstancies, en que de tots los esforços dels verdaders valencianistes necessitava l' anyorat renaiximent de nostre alicai-gut idioma!

(1) «Á su autor, héroe á quien amo y adoro.» diu l' original, y com aquest vers es defectuós, s' ham prèns la llibertat de substituirlo ab este altre.